Kleveland prises

I går slapp Åse Kleveland å dele ut en pris, i stedet fikk hun en selv: Norske Arkitekters Landsforbunds hederspris for hennes innsats for norsk arkitektur. Prisen ble delt ut under Arkitekturdagen 1996 i Bergen, der «Boligen» med foredragsholdere fra inn- og utland var hovedtema.

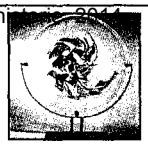

Fargerik glasskunst

«Glassobjekter» (bildet) heter en salgsutstilling som åpner på museet i Hadeland Glassverk lørdag 26. oktober. Glasskunstneren Arne Jon Jutrem har improvisert over Jakob Weidemanns spektralfarger, og i samarbeid med glassblåser Erik Smedsrud laget 14 kunstverk som stilles ut til 15. desember.

dagens kronikk

FORSKERNE OG FOLKET

«Ekspert og leg i møte om genmat»

Av Jon Fixdal

Side 31

– Hamsun reddet ingen

Knut Hamsun reddet ikke en eneste dødsdømt patriot under krigen. Mot slutten av livet ble Hamsun kristen. Hamsuns opphold på Psykiatrisk Klinikk på Vindern var den rene tortur av den aldrende dikteren. Norsk psykiatri har aldri tatt noe oppgjør med diagnosen Hamsun fikk under rettsoppgjøret.

Av FREDRIK WANDRUP

Dette er noen av avsløringene og kraftsatsene i den 532 sider lange boka «Knut Hamsun og hans kors» av journalisten Arne Tumyr (63), som blir utgitt i neste uke.

Gjennom et årelangt arbeid har Tumyr funnet nye både skriftlige og muntlige kilder som dokumenterer hans påstander.

– En rekke Hamsun-litterater som er forelsket i Hamsuns bøker, har forsøkt å mildne dikterens forræderi ved å hevde at han gjorde en sterk innsats for å redde patrioter fra tyskernes eksekusjonspelotonger, sier Arne Tumyr til Dagbladet. – Dette gjelder for eksempel professor Atle Kittang, litteraturredaktør Terje Stemland i Aftenposten, professor Hans Fredrik Dahl, tidligere kulturminister Lars Roar Langslet, biografen Robert Ferguson, forfatteren Berit Nøkleby, formann i Hamsun-selskapet Nils Magne Knutsen, og Hamsunforskeren Lars Frode Larsen. De tar feil alle sammen. Larsen angriper i sin hovedoppgave de dødsdømte for at de ikke stilte opp for Hamsun etter krigen. Det er skammelig å hevde noe slikt. De dødsdømte hadde absolutt ingenting å takke Knut Hamsun for.

– Hvilket nytt materiale legger du fram?

– Jeg har rett og slett undersøkt kildene. Opplysningene om Hamsuns redningsaksjoner stammer fra boka «En ørn i uvær» av Sten Sparre Nilson. Hans muntlige kilde er en av de dødsdømtes forsvarsadvokater. Dessuten forklarte Hamsun selv i retten at han talte de dødsdømtes sak, at han telegraferte natt og dag til tyske myndigheter og så videre.

– Gjorde han ikke det?

– Sannheten er at det ikke fins fnugg av bevis, ikke et eneste telegram. Ingen tok seg engang bryet med å spørre gårdsbestyrerens kone, som angivelig skal ha sendt telegrammene for Hamsun. Det som derimot fins, er artikkelen «Nu igjen –!», fra 1943, der Hamsun håner og sjikanerer noen av de fangene han har fått æren av å redde. Retten gikk rett på den hamsunske limpinnen i en dom som i hovedsak ble stadfestet av Høyesterett.

– Andre brev bruker du som bevis for at Hamsun ble kristen?

– Jeg har funnet ukjente brev både til datteren Ellinor og til sønnen Tore der den aldrende Hamsun forteller at han bøyer seg for Gud og Jesus. Men kanskje aller mest overbevisende: I desember 1949 ble det plutselig på Hamsuns initiativ foretatt en kristen dåp av de tre barnebarna som bodde på Nørholm. Det eldste av dem var seks år.

– Hvordan forklarer du denne utviklingen?

– Hamsun hadde behov for å følge en sterk leder. En fører. Etter at Hitler og Quisling hadde falt i grus, fantes det ikke flere verdslige ledere igjen.

Men han fant en ny autoritet av et åndelig slag: Der führer Jesus Kristus som hevdet at han hadde «all makt i himmel og på jord».

– Du savner et oppgjør med den psykiatriske diagnosen til Gabriel Langfeldt, som uttalte at Hamsun hadde «varig svekkede sjelsevner»?

– Seinest i en dobbelkronikk i Dagbladet i år skriver professor dr.med. Einar Kringlen om Hamsun-saken. Han tar i høyeste grad med silkehansker på Langfeldt. Siste ord kan umulig være sagt i denne saken.

– En del av boka behandler familien Nørholmens kamp for å få tilbake navnet sitt?

– Da Hamsun overtok Nørholm gikk han rettens vei og fikk medhold i at familien Nørholmen, som hadde hatt dette slektsnavnet i 250 år, ble fratatt navneretten. Familien sloss mot denne uretten helt fram til 1986. Da fikk de – ved hjelp av statsminister Kåre Willoch – navneretten tilbake.

– Hvorfor mener du at Nørholm må bli et nasjonalt Hamsun-senter?

– Det var der han bodde i størstedelen av sitt voksne liv. Stedet er jo i praksis utstyrt som et museum. Hele Hamsuns atmosfære står uberørt, sier Arne Tumyr.

***KNUT HAMSUN** med solkorset på jakkeslaget. Bildet er et av mange i det spennende, delvis nye billedmaterialet i den rikt illustrerte boka «Hamsun og hans kors».* Ill. fra boka

Markus Midré
MIRAKELARKIVET
Dikt
Det er en ukjent jeg. Granskende selvopptatt, lykkelig selvutslettende. En personlig [illegible]historie og bilder fra et større kollektivt minne. En diktsyklus som omfatter 70 enkeltdikt og 1 novelle.
Innb. kr 158,-
Tiden

Tron Jensen
HÅPETS KRONOLOGI
Roman
Tidlig på 1980-tallet er hovedpersonen sivilarbeider i en studentbarnehage. Der får han nær kontakt med en jentunge og moren hennes. Ti år senere møter han jentungen igjen. Et nytt og uklart kjærlighetsforhold oppstår. En enkel, utbyggesjanger og filmatisk fortalt historie.
Innb. kr 188,-
Tiden

DANTE
Paradiset
Oversatt av Magnus Ulleland
«Jeg vil vove at påstå at denne Dante-oversættelse er stor digtning.»
Lone Klem, *Kirke og Kultur*
GYLDENDAL